

Қаз 2
41.33

Ақылбек
Шаяхмет

Жылызды
Дайра

Ақылбек
Шаяхмет

ЖҮЗДІ БІЗДІ
ДАУД

Өлеңдер

АЛМАТЫ
«ЖАЗУШЫ»

1997

38859

Д. Тоқтөбай атындағы
Қарағанды облысындағы
универсалды кітапхана
кітапханасы

ББК 84 Қаз7-5
Ш 33

Редакторы
Арасанбай Естен.

Шаяхмет А.

Ш 33 Жұлдызды дәуір: Өлеңдер.— Алматы: Жазушы, 1997.— 160 бет.
ISBN 5-605-00429-8

Белгілі ақын Ақылбек Шаяхметтің «Жұлдызды дәуір» деп аталатын бұл жыр жинағына негізінен тәуелсіз еліміздің сыр-сипаты, туған жер табиғаты, жастар махаббаты өзек болған. Кітапта күн мен түндей итжығыс түсіп жататын жақсылық пен жамандықтың бітіспес айқасы суреттеліп, адамгершілік асыл қасиеттер дәріптеледі.

Ақынның ойы оралымды, тілі айшықты. Бұл — автордың он екінші жыр жинағы.

Ш 4702250202—36 без объявл.— 97
402.(05)—97

ББК 84 Қаз7-5

ISBN 5-605-00429-8

© «Жазушы» баспасы, 1997 ж.

ТУҒАН ЕЛ — АЛТЫН ҚАЗЫНАМ

ЖҰЛДЫЗДЫ ДӘУІР

Далаға шықсам, аспанда жұлдыз самсаған,
Жүзіңді көріп, шаттанып тұрған қанша жан.
Қадайды көзін жанары — сынды арудың
Бабамның, бәлкім, арманы шығар аңсаған.

Төсінде көктің маржандай болып шашылған,
Жұлдызға мен де ғашық боп өстім жасымнан.
Болғанда жолым, жұлдызым жанды деуші едім,
Жұлдызым менің кетпейтін мәңгі басымнан.

Қанатты кеме секілді талмай самғаған,
Өтті ғой дәуір...
Өтті ғой зулап сан заман.
Әлі де бірақ тоқтамай көшіп келеді
Жұлдыздар көші ғарышты кезіп, шарлаған.

Кеудеге қонып, ерлердің даңқын асырған,
Жұлдыздан менің болған жоқ сырым жасырған.
Жұлдызым дедім, жарығым дедім жарымды
Еркелеп келіп мойныма менің асылған.

Өтті де жылдар...
Өзгерді менің шырайым,
Өзгере берсін, жақсылық болсын лайым.

Өзгерер дала, түрленер дала, гүлденер,
Өзгерер бәрі.
Өзгермес жалғыз Күн, Айым.

Жарығын құйып тұрғанда Жерге Күн қызыл,
Көгеріп-көктеп, ер жетер ертең ұл-қызым.
Сана да, салт та, сапа да, сыр да өзгерер,
Өзгермес, бірақ, жарқырап жанған жұлдызым.

Көзінде жайған қанатын кеңге өр елім,
Жұлдызды дәуір!
Сен едің менің өлеңім.
Аспаннан түскен жай оғы құсап естілді
«Жұлдызды соғыс, жұлдызды соғыс» деген үн.

Біреуге жаны, біреуге кейде мал қайғы,
Соғыстың, бірақ, жұлдызы әсте жанбайды.
Соғыс пен Жұлдыз,
Жұлдыз бен Соғыс.

Екеуін
Бір сөйлем қылып айтуға мүлдем болмайды.

Соғыстың — сұмдық,
Жұлдызым — жігер, жалын ғой,
Соғысың — сорың,
Жұлдызым — жүрек, жаным ғой.
Жер менен Көктей Жұлдыз бен Соғыс арасы,
Сөздердің сыры елдерге тегіс мәлім ғой.

Жұлдызды көктің кеудесі шерден босасын,
Жұлдызын тапсын, үмітін жақсын жас асыл,
Жылытып жұртты, жасарып, жайнап, жетіліп,
Жұлдызды ғұмыр,
ЖҰЛДЫЗДЫ ДӘУІР жасасын!

АҚЖОЛТАЙ

(әнін шығарған Шәміл Әбілтай)

Азаттықтың атқан шақта нұр — таңы,
Туған елім тебіреніп тұр тағы.
Көтергендей Абылайдың ақ туын,
Тәуелсіздік жырын бүгін шырқады.
Еркін құстың қанатын кім қырқады?!

А-а-а! Ақжолтай!

Тегі түрік, қаны қазақ қашаннан,
Алаш атын ұран қылған ұрпағы.

Тапқан бағын атамекен — қоныстан,
Тар жол, тайғақ кешулерде табысқан,
Жауға қарсы жұдырықтай жұмылып,
Ерлер өткен арыстандай алысқан,
Жүректері жаралғандай намыстан,

А-а-а! Ақжолтай!

Жетелейді келешектің шыңына
Солар жаққан үміт оты алыстан.

Тіршіліктің болса тоқсан тарауы,
Жақсы ырым ғой жақсылыққа балауы,
Шайқалмасын Қыдыр қонған шаңырақ,
Құт дарытсын бар халықтың қалауы,
Жарқырасын Еркіндіктің алауы,

А-а-а! Ақжолтай!

Жүрек күндей, тілек бірдей.

ИНШАЛЛА

Жығылмасын Тәуелсіздік жалауы!

ҚАЛАЙ ЖЕТТІК БҰЛ КҮНГЕ?!

Қалай келдік бұл жерге, қалай жеттік бұл күнге?!
Қазақ елі жұмақтың жері деуге мүмкін бе?!
Қазақ елі тозақтың шегі деуге бола ма,
Сөйле, сөйле, ендеше, қызыл тілім, іркілме!
Ата жауды қашырған, баба даңқын асырған,
Қас дұшпаным бас ұрған күндер өтті басымнан,
Қарсы алдымнан жел тұрып, қалдым қазір ентігіп,
Асамын деп келгенде жиырмаасыншы ғасырдан.
Не жетеді жалғанда дүние сырын білгенге,
Жұлдыздарға көз тіктім сүттей жарық түндерде,
Шымылдығым құрулы, туырлығым түрулі
Өткен күннен белгі боп жетті біздің күндерге.
Өткен күннен белгі көп... Ана тілім — қазынам,
Сені жұтсаң балдайын, сырқатымнан жазылам.
Жақсы сөзді сондықтан жатпай-тұрмай іздеймін
Бал арасы секілді өмірімнің жазынан.
Сырт айналып бір күнде дос-жарандар ұғысқан,
Күндер жетті суысқан, қайыр кетті туыстан,
Ұмыт қалып өсиет, жиылды да қасірет,
Сүтпен сіңген қасиет кетті шығып уыстан.
Әке тілін ұл алмай, шеше тілін қыз алмай,
Баламызбен тілдестік өзге тілде қызармай,
Енді отырмыз өзіміз тастай қылып қатырған
Көбе-қарды сөге алмай, қалың мұзды бұза алмай.
Жолбарыстай қайратты, арыстандай айбатты
Ерлерімді ездерім абақтыға айдатты.
Арып-ашқан халыққа нәр беретін жан қалмай,
Піскен сүттің бетінен қалқып алды қаймақты.
Енді көрсем, ең алып бәйтеректер сыр тұнған,
Бұтақтары тоналып, тамырлары қырқылған.
Күнім туды десем де, содан қалған қанден ит
«Аман жүр деп бұл неге?» — абалайды сыртымнан.
Әзәзіл боп шықты ма келген қонақ төрдегі,
Тас жатқанын қойнында неге көзім көрмеді?!

Қорсылдаған доңыздың асыл текті тұлпармен
Қанша семіз болса да, терезесі тең бе еді?!
Біреу зар боп балаға, ит жетелеп біреу жүр,
Көзін қадап далаға, іште «мысық тілеу» жүр.
Қыстың көзі қырау деп тоқтатпасам сөзімді,
«Не айтып кетті мынау!» — деп тілеулестер
ренжір.

Ойлап тапқан көзірді өмірінің шарты қып,
Мықты деген тұзыңды кетер басып «алтылық».
Кемеңгермін деп көкіп бір кеңкелес сөйлеп тұр,
Бір қолында қызыл ту, бір қолында жартылық.
Тілі тәтті болса да, діні қатты шешеннің,
Кіндігінің тек қана қамын жеген көсемнің
Сөздеріне иланған, көпнен бірге қиналған,
Жайын ұқпас кеселдің, о, не деген есермін?!
Жалған сырын білсе де, көкірегінде мың арман,
Өзін ұқпай жүрсе де, өзгелерді ұға алған,
Тартқан тағдыр азабын бала мінез қазағым
Жыланды да үйге енген айран құйып шығарған.
Сыбағадан құр қалып жүрсек-тағы анық біз,
Нұрды аспаннан, қуатты Жерден алған

халықпыз.

Күннің көзін бұлт басып, жерден табан тайғанда,
Ішіп алып есірткі, есімізден танышпыз.
Сүйтіп жүріп қазақтың маңдайынан Күн туды,
Одақ деген олақтың астары да жыртылды.
Көрсете алмай қарсылық жатқан шалғын

жаншылып,

Бойын тіктеп, қайтадан тіршілікке ұмтылды.
Ту астына жиылып, таудай болып үйіліп,
Батыр бола бастадық бабаларға сиынып.
Сол өктемдік мінезді өзімізге көрсетіп,
Тек кетпесек болғаны қар суындай сұйылып.
Қайта көктеп, көгеріп, жапырақ жайып тіліміз,
Тереземіз теңеліп, көкке жетсін үніміз,
Жалпақ жатқан жалғанды көктеп өткен тіріміз,

Көп халықтың піріміз, аз халықтың біріміз!
Билеп-төстеп жүргеннің сыпырылды пердесі,
Дөңгеленген Жерде осы тоқтамасын Ел көші.
Қайта айналып қазығын оралғанда қазынам
Шашу болып шашылсын қазағымның теңгесі!

ҚАДІР ТҮНГІ ТІЛЕК

Ләй-ла-ил-ла-ла!
Мұхаммед — расул-алла!
«Алла, Алла, Алла!» — деп
Соғып тұр ғой жүрегім,
Қабыл болсын оразаң,
Орындалсын тілегің.
Төбе болса, тау болсын,
Сырқат болса, сау болсын,
Кедей болса, бай болсын,
Төрт құбыласы сай болсын!
Аш болса егер, тоқ қылсын,
Аз болса егер, көп қылсын,
Жоқ болса егер, бар қылсын,
Қайғы-мұңын жоқ қылсын!
Еркін өскен ел болсын,
Елін сүйген ер болсын,
Өнері озған өзге елмен
Терезесі тең болсын!

ҚАЙРАН, ҚАЗАҚ БАУЫРЛАРЫМ!

Ісің түссе әлдекімге,
Көкірегіне жел бітетін,
Келген жанды сәлемдесіп
Босағада телміртетін,
Кеңсесінде кісімсінген

Қылпылдаған қырт екен,
Елдің қамын ерте ойлайтын
Көз үстіндегі қас па десем,
Мұрын астындағы мұрт екен.
Домаламай өрте тасың,
Уайымың болып басым,
Қысса етігің аяғыңды,
Кең дүние де тар екен,
Тасты жерде таға болған,
Қысылғанда пана болған,
Қамқа тонға жаға болған
Ағалар да бар екен.
Қайран, асыл ағаларым!
Үлде менен бүлде киіп,
Қасын керіп күпінгенді,
Елден ерек күтінгенді,
Ел шетінде, жел өтінде
Желге қарсы түкіргенді
Көрдік бәрін, үндемедік.
Ел білгенді білмесек те,
Озған ерді күндесек те,
Аярларды тілдемедік.
Сонда қайсы ұтқанмыз,
Шың басына шыққанмыз,
Қандай пайда тапқанмыз,
Түнде жортқан аш қасқырға
Құрылды ма қақпанымыз?!
Көргенсізді көрген дедік,
Аққуды атса мерген дедік,
Атқа шапсақ, тақым босап,
Ер үстінде ербендедік.
Қайран, қазақ бауырларым,
Біз не деген шерменде едік?!
Болып сауда, өтті жасым,
Талай дауда кетті басым,
Бойға құт боп тарады ма

Жиын-тойда ішкен асым?
Тұрсам-дағы қай қалада,
Атқан оғым айдалаға
Қаңғып кетіп, өсек сөзден
Ағарды ғой сақал-шашым.
Қайран, асыл ағаларым!
Жүрген жоқсың соны білмей,
Іні болдым, інге кірмей,
Аспандаса ағаларым,
Аспанды да жағаладым,
Әлім біліп, тыныш жүрмей.
Жырлап өтем бас иетін
Халқымыздың қасиетін.
Асан да айтқан базынасын,
Абай да айтқан өсиетін,
Айтып, бірақ, тауыса алмаспын,
Бұл қазақтың қасіретін...

БАЗАРДА

Онды босқа тұрғызып.
Бірдің қолын жүргізіп,
Алыс-беріс көбейіп,
Бүгін базар тұр қызып.

Қалаш сатып ана тұр,
Сағыз сатып бала отыр,
Жел өтінде дірдектеп,
Қайыр сұрап шал отыр.

Жоғын іздеп сенделген
Ығы-жығы халық көп.
Үміт артып келгенмен,
Жатқандар аз қарық боп.

Арыла ма күнәдан
Базар нарқын білмеген,

Көрінбейді кей адам
Үлде менен бүлдеден.

Көре аласың бұл жерден
Ақшаның да түр-түрін,
Күн көрген мен үлгірген
Алдап кетер бір-бірін.

Босқа жүріп зеріккен
Қашқандар көп бейнеттен.
Бозбалаға желіккен
Арақ сатар бойжеткен.

Бұрын мұнда болмаған
Толып кеткен келімсек,
Біржаңдайды дорбадан
Желінқапсыз келіншек

Қасапшы да осында,
Қарақшы да осында,
Қасың ба, әлде, досың ба?!
Білу қиын расында.

Онды босқа тұрғызып,
Бірдің қолын жүргізіп,
Мың адамды сабылтып,
Базар, шіркін, тұр қызып...

БАЗАРДАН ҚАЙТАР ЖОЛДАҒЫ ОЙ

Асыл арман арқасында
Көптен күткен күнге жеттік бүгінгі,
Өшкен жанып, өлгеніміз тірілді.
Ел басқарған ханымыз,
Қол бастаған батырлар,

Ақиқатты ашып айтар, ашына айтар ақындар
Есіл ерлер көк төсінде найзағайдай шатырлар
Бәрі, бәрі тірілді...

Ей, тірілер, тірілер!

Естимісің енді менің үнімді,
Тыңдаймысың жырымды,
Тау басынан лықсыған селдейін
Ақтарайын сырымды.

Абылай ханның даңғылында арақ ішіп қаңғыған,
Бозбастарды көре қалса, не дер еді хан бұған?!
«Әй дер әже, қой дер қожа» болмаса,
Жақсы емес-ау ол да аса,
Тақия жоқ басында,

береке жоқ асында,

батасы жоқ аузында,

Қаладағы шалдың көбі алжыған.

Бесік жырын айта алатын ана да аз

Сәбиіне ұйқылы-ояу қалғыған,

Сол анасын Мекеге апаратын бала да аз,

Не дер едік ал бұған?!

Батыр баба, аруағың қолдасын,

Бірақ, сенің атыңды алған көшеңде,

Көшелі деп аталатын осы елде

Найза түгіл, көтере алмас дорбасын,

Жол үстіне тастай қашар жолдасын,

Жанына ерген жігіттерге бөліп бермес олжасын,

Жігіт емес, мігіттерді қалса шалып көзіңіз,

Жығылсақ та, сүрінгенге күліп жатсақ өзіміз,

Бұл заманға ол да сын!

Кім біледі, қасиетті мектебінен Ахаңның

Жолықтырып қалар ұстаз талай түрін

қасиетсіз «нахалдың»,

Қайран, батыр Қобыландының ұрпағы

Қалай азып кетті екен

Ісін істеп шіркейдің, асын ішіп атанның,

Қара бастың барлық қамын жиып қойып бір
Мұңын ойлар жандар көп пе атамекен — шетке,

Отанның?!
Бір қылжақбас гитарамен әнін салса Мағжанның,
Мүмкін бе оны түсінуі қарақат көз Тоғжанның?!
Бояулармен баттасқан бет жайраңдап,
Би билесе бөкселері тайраңдап,
Экраннан сілекейін шашады
Тозған заман, азған күн.

Ал мен болсам...

Қайтып келе жатқан жанмын базардан,
Сондықтан да қаймықпаймын Ажалдан!
Сескенем тек Өмірден,
Жалған тірлік болып сусып
Маған жылжып келе жатқан Өлімнен!
Арсыздық пен қансыздықтың салдары,
Егер менің кезім болса жеңілген,
Тірілейік деп тілеймін, тірілсек,
Бізге деген таза, мөлдір көңілден.
Өшкен жанса, алаулайтын от керек,
Қоламтада өшпей қалған шоқ керек,
Қайтер өңдер, ағайын!
Барлығымыз жиылып,
Бабалардың аруағына сиынып,
«Өшкен жанды, тірілді деп өлгенім», —
Азан-қазан қылып ішін бөлменің,
Дауысымыз жаңғырып, жатқан шақта даурығып,
Жолыққанда бетпе-бет,
Сол бабалар, ақылы асқан даналар
Қайтып кетсе тірілерге өкпелеп?!
Көкейімде аршылмаған жатыр мұң,
Бұл бір сәттік көңіл күйі ақынның.
Ойлы оқырман!
Кінәласаң, өзің біл!
Саған айтар сөзім бұл!

Сенің саудаң қызу болсын, бітпесін,
Өмір талай тауқиметін жүктесін.
Саған, бәлкім, керегі жоқ ақылдың,
Өйткені, мен ығы-жығы базардан
Күйіп-пісіп қайтып келе жатырмын...

ШЕШЕН БАУЫРЫМА ХАТ

(Толғау)

Шешен бауырым!
Мен сені түсінемін,
Кішіліктен қан жұтар кісі ме едің?!
Күші басым қатал жау күшікке де
Күжірейген жұмсапты күшігенін.

Бесіктегі балаңды шырылдатып,
Саған біреу ит қосты ырылдатып.
Алланы айтып ышқынды байғұс ана,
Құрсақтағы сәбиін туып жатып.

«Асау Терек долданып, буырқанған,
Тауды бұзып, жол салып, тасты жарған»¹
Ыстық қанын суына жатыр қосып
Күдер үзген жандардың шыбын жаннан.

Есіл жігіт қорлыққа төзбегесін,
Басына орап кебіндік кездемесін,
Табанына таптатпай абыройын,
Танкі астына тастапты өз денесін.

Өз сөзінде жаужүрек тұра алатын,
Сақтау үшін ел берген қыран атын,
Жылан бауыр зұлымды жылжытпастан,
Жарса керек қолдағы гранатын.

¹ Абай аудармасы.

Атқан жерін от құсып, өртеп өткен
Инеліктей именбей вертолеттен,
Ерлер ғана ерлікпен қорғамай ма,
Еркін елін, ұлдарын еркелеткен.

Шошыды ма жер жарған дабысыңнан,
Озбыр сені айырды қонысыңнан,
Қандастарың жан-жаққа шашырады,
Тірлік үшін айқаста жан ұшырған.

Арыстандай алысқан Шәміл кеше,
Еңіреген ер еді елім десе,
Көнбес еді өмірі бодандыққа,
Сенгендері екіге бөлінбесе.

Сенген елі екіге жарылмаса,
Шен-шекпені барларға жағынбаса,
Қайғы жұтқан қайран ел қайдан оңсын
Дұшпанды да досым деп қабылдаса!

Болмаса да шын бағаң жетім құрлы,
Жалған дүние сайқалдай бетін бұрды.
Қасіреттен қабырғаң қайысқанда,
Елін сатқан ездерің оындырды.

Қырылса да қой — сынды халық деген,
Өлгендерін жөнелтіп табытпенен,
Есерлер де желіккен жеткілікті
Ермоловтың қылығын дәріштеген.

Мергендердің оғынан қазы құлап,
Тез өтсе де өмірдің жазы, бірақ,
Шешендердің мінезі сүйсіндіріп,
Толстойды тамсантқан Қажымұрат.

Тартқанымен шығатын қалыбына,
Күншығыстың көз салып жарығына,
Қайратына намысын жанып жүрген
Лермонтов бас иген тау ұлына.

Жазылмаған жерде әлі жара көп пе?!
Атарым жоқ бомбы артқан самолетке.
Ел қайғысын жүрекпен қабылдаған
Алғысым көп жаужүрек Ковалевке!

Күні кеше патшадан шен алғандар,
Бүгін тарих бетінен жоғалғандар,
«Аты шықпай жер өртеп», бейбіт елге
Ажал оғын себуде генералдар.

Күні бітсе Одақтың ыдыраған,
Қарақшының құлқыны құрымаған,
Әлек олар көп болып қуып тыққан
Шығаруға бір жынды құмырадан.

Жігіттерді айырып туысынан,
Бал орнына қысылмай у ұсынған,
Жағаласып жатқаны, жанталасып,
Шығармауға отарын уысынан.

Алыпқа, осы, білмеймін, не жетпейді?!
Асамын деп басқадан дедектейді.
Қырып-жойып барлығын, тып-типыл қып,
Содан кейін көрсетем көмек дейді.

Өз басына қасірет көрінбесе,
Бетін басып шошынар Өлім десе,
Өзгелерге қолқабыс жасағаны,
Көрін қазып, табытын әзірлесе.

Өз дегені болмаса, келіспесе,
Қалаларды қиратып, тегістесе,
Жас бала да қоймай ма жылағанын,
«Қазір алып кетеді кеміс», — десе.

Солдат та адам, оның да анасы бар,
Сақтап келген Ажалдан панасы бар,
Атысқанның барлығын зұлым десек,
Айтқан жанның тіліне жара шығар.

Ашық күнді қара бұлт торламаса,
Демі жалын зұлмат түн орнамаса,
Ақырзаман болуы мүмкін әлі,
Шешендерді шешелер қорғамаса.

Қатып жатқан сіреу мұз қозғалады,
Ақындардан бәрібір сөз қалады.
Түбі тозақ отына шарпылады
От пен оққа жұмсаған бозбаланы.

Қолбасшыға ажал не, атақ алса,
Жезөкшедей астына жата қалса,
Сене алмаймын қайғырмай мың адамға,
Бір адамды өлді деп қапаланса...

Қол-аяғы кесілген жаралы жан
Дәметпейді дәрменсіз қоғамынан.
Ар сотының алдында кездесер ме
Түсіргендер еріксіз оған ылаң.

Бойжеткенмен бір кеш те бола алмаған,
Қанша қыршын үйіне оралмаған.
Бұл қара жер көтерген соның бәрін,
Қасиетің қалды ма тоналмаған?!

Жермен-жексен болғанда мешіттерін,
Мұсылманның зарлы үнін есіткенмін.
Көзің шыққыр, Әділет! Қайда жүрсің?
Көрмеймісің жақсылық кешіккенін.

Ел ішінен аулаққа көпті дейтін,
Ата-анасын танымай өсті дейтін,
Түстің бе, әлде қолына саңыраудың
«Өлдім!» деген дауысыңды естімейтін.

Таза арлы, намысы бар түзу жанды,
Дейді жұрт: «тау мінезді, қызу қанды».

Сын емес пе жігіттің жігітіне,
Дөмеп жүрсе тар жерде қысылғанды.

Тамырында ақса да орыс қаны,
Талайлардың мақсаты тоғыспады.
Отан үшін түсті ме олар отқа,
Кімдер үшін белгісіз соғысқаны.

Кегі бар ма немесе жатқа кеткен,
Жасыл бақты аяусыз таптап өткен.
Айта ала ма өзгеге масаттанып.
Бабасындай өткенін мақтан еткен.

Шүйілсе егер Кавказдың мұзбалағы,
Сезіледі түрінен ызғар әлі,
Қалай айтар Өлімге қарсы тұрған
Өлтірдім деп өрімдей қызбаланы.

Жастайынан жастанып наланы көп,
Отырғанда подвалда бала жүдеп,
Сол балаға нәр іздеп сыртқа шыққан
Қалай айтар өлтірдім ананы деп.

От ішінде өртенсе бала-шаға,
Қас та болса, түспес пе арашаға?!
Баласы бар адамның бала өлімін
Жүктегені мойнына жараса ма?!

Ей, адамдар! Анасы, баласы бар,
Аспан анау түтіннен алашұбар,
Ойлаңыздар... Жаулықтың жолын қуып,
Қайда, қалай аттанып барасыңдар?!

Берген сыйын Алланың Өмір деген
Ешуақыт қимаймын өлімге мен.
Төсін қанша «жеңдім!» — деп соққанымен,
Адам бар ма Соғыстан жеңілмеген?!

Сағынышы, көз жасы, запыраны,
Көкейінде көп жанның жатыр бәрі.
Талғамастан Ажал да жұта берер
Ақылдысын Адамның, ақымағын...

«Неге аттым?» — деп ақымақ ойлап жатпай,
Атыспауға ақылды айла таппай,
Көрігінде соғыстың күмшілдеген
Көтер түгел жоғалып жанған оттай.

Жетсе төзім жақынға, алысқа да,
Айтар сөзім шешенге, орысқа да,
Тіл табысу — бекзаттың тектілігі,
Дәрменсіздің тәсілі Соғыс қана.

Ортасында Кавказдың өлген қала,
Қанша үмітті кесілген көмген мола.
Құзғын екеш құзғын да құнықты ма
Бір-екі рет шоқитын жемге бола.

Балапандар қанаты қатаймаған,
Жауды көрген еліріп, атойлаған,
Жорық туын тағы да көтермей ме
Заман туса қол жиып, ат ойнаған.

Сескенбесе не кісі, не құдайдан,
Тағы шабыс, арпалыс, тағы майдан.
Қойдай тізіп боздағын көгендер ме
Айырғандай тортаны сары майдан.

Темір төсек батса да бүйіріне,
Адасқандар қосылып үйіріне,
Азаптарын арқалап вагондарда,
Қазақтардың тап болған пейіліне.

Сағыныштан сарғайтып самайды ана,
Шейіт болған жат жерде талай дана,

Кеңес елін мақтаймын енді қалай,
Сталинді жақтаймын қалай ғана?!

Құрығы ұзын үкімет атып, асып,
Аз халыққа көрсеткен «ықыласын».
Абақтыға еріксіз айналдырған
Тарихтың да қанжоса сахынасын.

Архивтарда түптелген қай қағазда
Біздер бірге көрмеген майдан аз ба?!
Төс қағысып, қол беріп, көрші тұрып,
Бірлік тілеп жығылдық жайнамазға.

Кеудемсоқтар білгені аз, көргені кем,
Мансап күтсе жендеттің «ермегінен»,
Ақын жаны күйзеліп көпшен бірге,
Евтушенко бас тартты орденінен.

Бұл туралы сөз де көп алып-қашпа,
Оқырманым, сен де оған алып, қоспа!
Достық жайлы сөз қылу ар емес пе,
Жатқан кезде қырылып халық босқа.

Өткен сайын ай зулап, жыл ілесіп,
Жүрісінен ғасырдың түңілесің.
Тастаса да батырдың басын шауып,
Тастай алмас ақынның тілін кесіп.

Оның жыры қалдырған ұрпағына,
Азаттықтың шақырар нұр-таңына,
Төгілген қан орнына шығар өсіп,
Туған жердің гүлі де, қылтаңы да.

Тыныштықтың жалауын желбіреткен
Туады деп күтеміз мөлдір көктем.
Бірақ, абзал жандардың асқақ үні
Аса алмай тұр әзірше зеңбіректен.

Аяқталмас егестің соңын күтіп,
Қолбасшылар қойғандай тілін жұтып.
«Тоқтатайық!» деуге де дәті бармай,
Ақындарын жүр әлі ренжітіп.

Шешен бауырым, тәнтімін шыдамыңа,
Менің дауысым жетсе егер құлағыңа,
Қыран қонған биікті бере көрме
Төңірекке у шашқан жыланына.

Дабысыңды естісін бүкіл әлем,
Ақиықтай арлы едің. Біртуар ең!
Әттең, әттең...
Жер шалғай, ара қашық,
Сол биікте өзіңмен бір тұрар ем!

қаңтар, 1995 жыл.

АДАМНЫҢ КҮНІ АДАММЕН

Пейілі құлап, біреуді тастаса біреу жарылқап,
«Атымтай — жомарт бар ма?» —
деп қарайды көп жан таңырқап.
Тереңнен тартқан тамырын,
білетін бардың қадірін,
Түлетер мына өмірді келеді өсіп жаңа ұрпақ.
Бұл күнде ешкім ешкімді жатқан жоқ шығар
қарық қып,
Сонда да дала мінезін бойға да біздер дарыттық.
«Жалғыздық деген жалғыз-ақ құдайға ғана
жарасқан,
Адамның күні адаммен!» —
деуші еді әжем, жарықтық!

Болса да қанша далам кең, адамның күні адаммен,
Адамға ғашық боп өстім, ұтылған жоқпын одан мен.

Кілт табу керек жүрекке,
тіл табу керек сондықтан,
Досыңмен, туыс, көршіңмен,
қаныңнан шыққан балаңмен.

Соғыстар салған жараны Адаммен ғана Жер емдер,
АДАММЕН

ӨМІР Биіктеп,
Ұлғайып,
Көңіп,
Тереңдер.

Қосылу үшін өзендер, ұйқасу үшін өлеңдер,
Тіл табу керек адамдар, табысу керек бар елдер.

ҚОНАҚҚА СЫР

Жүзіме көп қарайсың, қонағым-ау,
Өзгерген елу жылда дала мынау,
Отарға өріс таппай шопан досым
Диқанға егін еккен салады дау.

Жер осы шалғын қаулан, құт дарыған,
Бір кезде өнім жиған ақ тарыдан.
Содан соң түгел жыртып жалпақ жонды,
Жарты пұт өнім алған гектарынан.

Ақса су қасқа жолмен сарқырап бір,
Өткен-ау басқа жермен дәу трактор.
Көрінбей жердің көгі, көл жиегі,
Айна көл бір құсы жоқ жарқырап тұр.

Кең далам, көрген сайын кендігіңді,
«Елдігін сақтар ма деп ер бүгінгі», —
Көңілім астан-кестен буырқанып,
Селеудей тербеледі желді күнгі.